

ЧИННИКИ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ЗДАТНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

СИТНИК І. В.

кандидат економічних наук

Донецьк

Постановка проблеми в загальному вигляді. Зв'язок з науковими і практичними завданнями

Поняття економічний потенціал, рівень економічного розвитку країни та її інтеграційні перспективи є фундаментальним для сучасної світової економіки. Без достатнього рівня інтегрованості країни у світове господарство не можливе ефективне функціонування національних економічних систем. Це обумовлено лібералізацією зовнішньоекономічних виробничих та торговельних зв'язків, глобалізаційними процесами у фінансово-кредитній сфері.

Особливої актуальності ця проблема набуває для країн з транзитивними економіками, тобто для країн з ринковими економіками, що знаходяться в процесі перманентного глибинного реформування. Таким економікам притаманна надмірна залежність від зовнішніх факторів – факторів розвитку світового господарства. В цих умовах потребують детального вивчення економічний потенціал, рівень економічної стабільності країни та чинники інтеграційної здатності національного господарства, що надасть можливість сформувати ефективний механізм інтеграції національної економіки у світове господарство.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Виділення невирішених питань

Виявленню індикаторів економічного розвитку країни присвячені праці відомих зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів: А. Деміргук-Кунта, М. Едвардса, Б. Ейхенгріна, Г. Камінські, К. Рейнхарта, А. Роуза,

Д. Сакса, А. Торнелла, Я. Френкеля, А. Гальчинського, В. Гейця, Б. Губського, С. Кримського, Ю. Пахомова, Ю. Павленко, Є. Савельєва, науковців Міжнародного валютного фонду, Світового банку, урядів та центральних банків окремих країн. Проте до цього часу не існує загальноприйнятої методики визначення індикаторів економічного розвитку і інтеграційного потенціалу країни.

Загальна мета

Мета дослідження полягає у виявленні економічних і фінансових чинників, які впливають на рівень та перспективи інтеграційної здатності національної економіки, що сприятиме конкретизації інтеграційних шляхів і заходів нашої країни.

Викладення основного матеріалу. Обґрунтування отриманих результатів

Пошук інтеграційних шляхів національної економіки призводить до необхідності визначення інтеграційної здатності країни та інструментів її коректування. Враховуючи те, що сальдо платіжного балансу є своєрідним індикатором відкритості національної економіки, а значить і її інтеграційної здатності, проведемо аналіз зв'язку між «Балансом товарів та послуг», з одного боку, та показниками, що характеризують розвиток реального сектору (обсяги ВВП, капітальних інвестицій, промислового виробництва, виробництва сільськогосподарської продукції і впроваджених інновацій) та показники фінансової стабільності (кількість грошової маси в обігу і бюджетний дефіцит).

Використовуючи економетричну (імовірнісно-статистичну) модель, засновану на методі кореляційно-регресійного аналізу, а також пакет прикладних програм Microsoft Excel, проведемо пофакторний аналіз, т. т. визначимо ступень впливу розвитку реального сектору і

фінансової стабільності на рівень інтеграційної здатності економіки України.

Згідно теорії економетрики, поняття середнього коефіцієнта еластичності E демонструє, на скільки відсотків в середньому зміниться показник y від свого середнього значення за умови зміни фактора x на 1% від своєї середньої величини [1; 2]:

$$\bar{E} = f(x) \cdot \frac{\bar{x}}{\bar{y}}. \quad (1)$$

Проте, з урахуванням того, що коефіцієнт лінійної регресії не є константою, а залежить від відповідного значення x , то розрахунок середнього показника еластичності проводиться за формулою:

$$\bar{E}_{yx} = (a + bx) \cdot \frac{\bar{x}}{\bar{y}} = b \frac{\bar{x}}{\bar{y}}. \quad (2)$$

Для пофакторного аналізу використовуємо основні макроекономічні показники України за 1999–2010 рр. (табл. 1).

1. Прослідкуємо залежність величини балансу товарів та послуг від обсягів ВВП (рис. 1).

Згідно результатам проведеного економетричного аналізу, зростання обсягів ВВП країни на 1% приводить до зменшення дефіциту балансу товарів та послуг на 3,25%. Висновок про таку високу впливовість ВВП на ін-

теграційну здатність держави є доволі логічним, тому що ВВП – це основний показник, який характеризує наявність економічного зростання в країні. Зростання ВВП, у свою чергу, обумовлює інвестиційну привабливість національної економіки, а значить і перспективи її розвитку.

2. Далі визначимо вплив обсягів капітальних інвестицій на дефіцит платіжного балансу (рис. 2). Проведені розрахунки свідчать, що при зростанні інвестицій в основний капітал на 1%, дефіцит балансу товарів та послуг зменшується на 4,05%.

3. Наступним кроком аналізу є виявлення взаємозв'язку між обсягом інновацій впроваджених в економіку країни і дефіцитом балансу товарів та послуг (рис. 3).

В цьому випадку коефіцієнт еластичності складає 4,72, т. т. при зростанні інноваційної активності українських підприємств, потенційна здатність національної економіки зростає майже в 5 разів. Такий висновок повністю відповідає існуючій практиці міжнародної економічної інтеграції. Найбільшим попитом на ринку користуються високотехнологічні (інноваційні за своєю природою) товари та послуги. При цьому, слід відмітити, що саме ця продукція є найбільш доходною і рентабельною. Таким чином, стимулювання інноваційної активності з боку держави, забезпечить не лише успішній і ефектив-

Таблиця 1

Динаміка основних показників економічного розвитку України [3; 4], млрд грн

Рік	ВВП	Капітальні інвестиції	Грошова маса МЗ	Об'єм пром. прод.	Об'єм с/г прод.	Обсяг впроваджених інновацій	Дефіцит/профіцит бюджету	Баланс товарів та послуг
1999	130,4	22,2	22,1	128,5	37,7	1,6	-1,9	9,50
2000	170,1	30,7	32,1	175,5	54,4	2,0	1,0	8,56
2001	204,2	41,2	45,6	224,1	66,3	2,3	-0,6	3,25
2002	225,8	46,6	64,5	243,9	66,4	2,5	1,6	9,90
2003	267,3	59,9	95,0	292,1	66,1	3,3	-0,5	6,87
2004	345,1	89,3	125,8	389,6	85,7	4,1	-11,0	26,41
2005	441,5	111,2	194,1	476,9	94,8	4,8	-7,8	3,39
2006	544,2	149,0	261,1	550,2	98,4	5,3	-3,7	-15,49
2007	720,7	222,7	396,2	706,7	113,2	6,7	-7,7	-41,17
2008	948,1	272,1	515,7	920,9	156,1	5,5	-11,4	-110,50
2009	913,4	192,9	487,3	792,5	157,9	8,7	-18,7	-15,59
2010	1095,2	189,6	597,9	1067,1	184,9	9,9	-25,3	-30,65

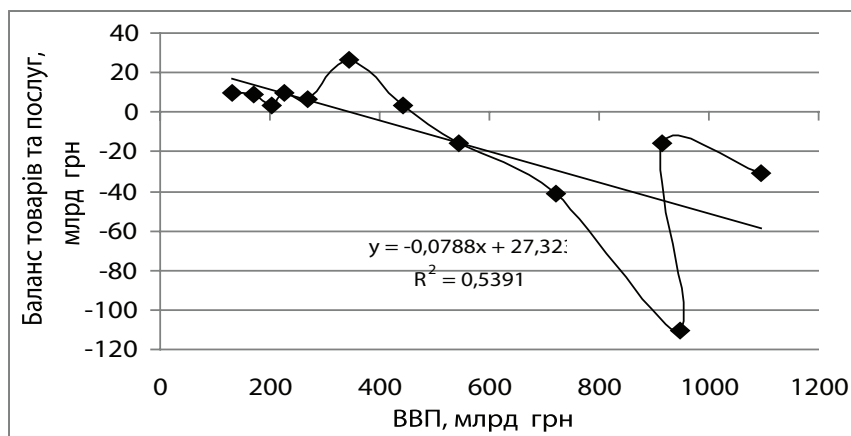

Рис. 1. Вплив обсягів ВВП на баланс товарів та послуг

ній процес інтеграції, а сприятиме підвищенню глобальної конкурентоспроможності національної економіки.

4. Результати проведених розрахунків свідчать, що при зростанні обсягів промислового виробництва на 1%, дефіцит балансу товарів та послуг знижується на 4,81% (рис. 4). Така висока залежність свідчить про необхідність всебічної підтримки національного товаровиробника на державному рівні, як непрямыми методами впливу (коректування дії ринкових сил) так і методами прямого втручання (безпосередньою протекцією окремих галузей, що є стратегічно важливими).

5. Обсяг виробництва продукції сільського господарства має дуже значний вплив на інтеграційну здатність національної економіки. Коефіцієнт еластичності дорівнює 6,09 (рис. 5). Така тісна залежність між виробництвом сільськогосподарської продукції і балансом товарів та послуг України обумовлена сучасним станом речей на світовому продовольчому ринку, з одного боку, і великим аграрним потенціалом нашої країни, з іншого боку.

6. Далі визначимо вплив чинників фінансової стабільності на потенціальні можливості інтеграції нашої країни у світову економіку.

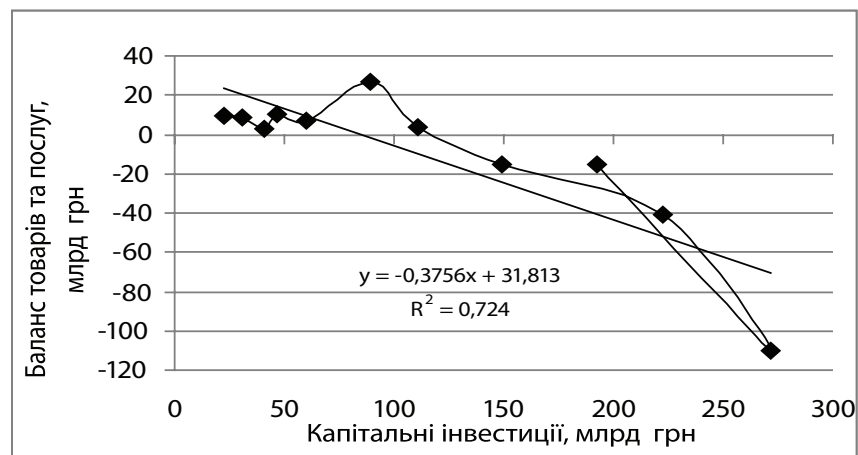

Рис. 2. Вплив обсягів капітальних інвестицій на баланс товарів та послуг

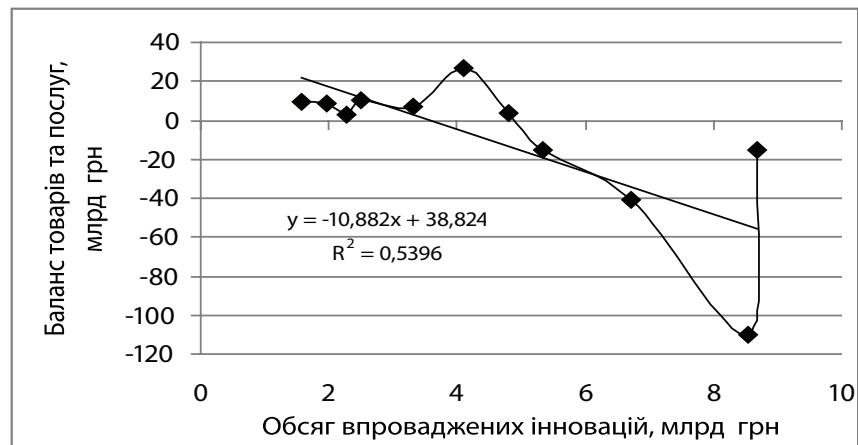

Рис. 3. Вплив обсягу впроваджених інновацій на баланс товарів та послуг

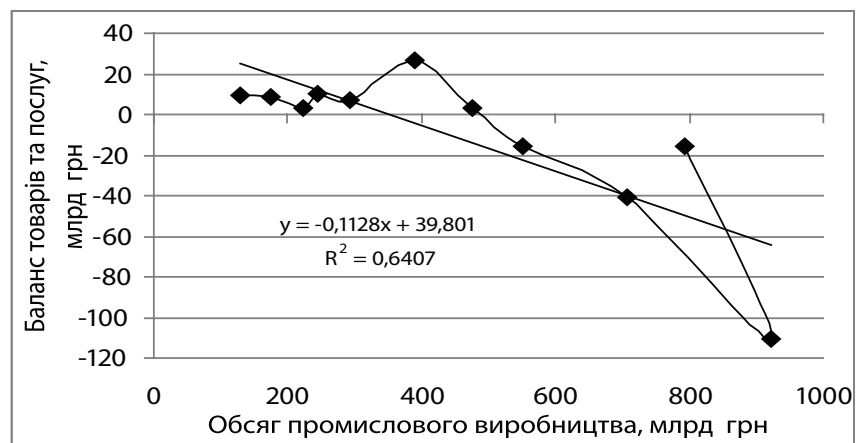

Рис. 4. Вплив обсягу промислового виробництва на баланс товарів та послуг

Так коефіцієнт еластичності між дефіцитом балансу товарів та послуг і кількістю грошової маси в обігу складає 3,16 (рис. 6), а дефіцитом бюджету 1,04 (рис. 7). Тобто вплив чинників фінансової стабільності на інтеграційну здатність національної економіки в декілька разів нижчий за вплив структурних чинників.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Наведені розрахунки дозволяють визначити рейтинги чинників інтеграційної здатності економіки України (табл. 2).

Таблиця 2

Рейтинг чинників інтеграційної здатності економіки України

Чинники інтеграційної здатності	Коефіцієнт еластичності (%)
1. Обсяг виробництва сільськогосподарської продукції	6,09
2. Обсяг промислового виробництва	4,81
3. Інноваційна активність	4,72
4. Обсяг капітальних інвестицій	4,05
5. Обсяг ВВП	3,25
6. Кількість грошей в обігу (МЗ)	3,16
7. Дефіцит (профіцит) бюджету	1,04

Перше місце в цих рейтингах займає сільське господарств, друге – промисловість, з невеликим відривом коефіцієнтів еластичності йдуть впроваджені інновації і інвестиції. Коефіцієнти еластичності показників фінансової стабільності значно нижчі за попередні.

Таким чином, результати проведеного пофакторного аналізу дозволяють зробити висновок про необхідність першочергового розвитку реального сектору економіки (як промислового, так і сільськогосподарського) на інноваційно-інвестиційній основі, вторинним є підтримка фінансової стабільності в країні (яка є обов'язковою умовою розвитку реального сектору). ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Уотшем Т. Дж., Паррамоу К. Количественные методы в финансах / Т. Дж. Уотшем, К. Паррамоу – М. : Финансы, ЮНИТИ, 1999. – 527 с.
2. Кремер Н. Ш., Путко Б. А. Эконометрика / Кремер Н. Ш., Путко Б. А. – М. : ЮНИТИ, 2007. – 368 с.
3. Офіційний сайт Держкомстату України [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

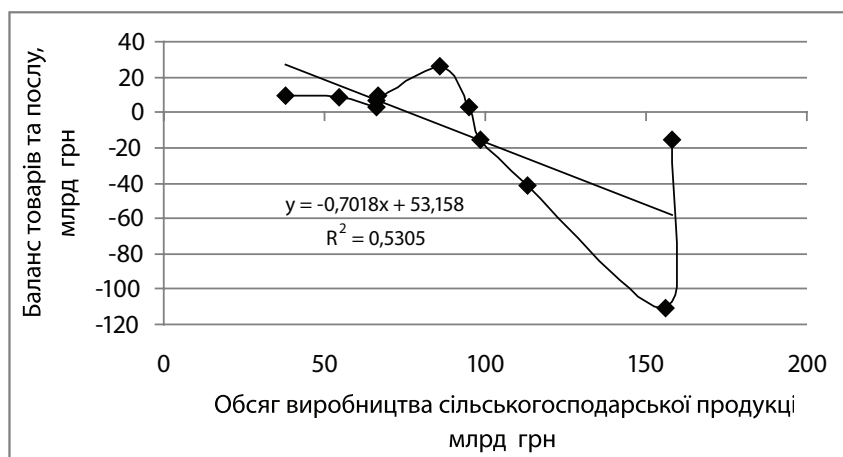

Рис. 5. Вплив обсягів виробництва сільськогосподарської продукції на баланс товарів та послуг

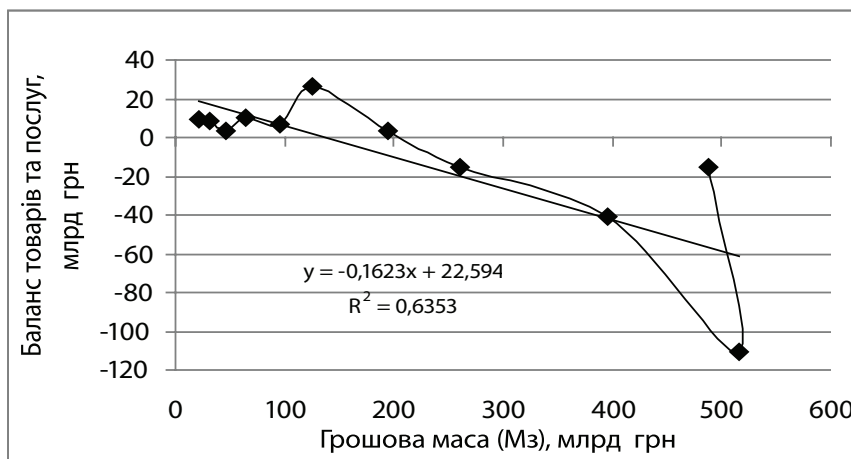

Рис. 6. Вплив грошової маси в обігу на баланс товарів та послуг

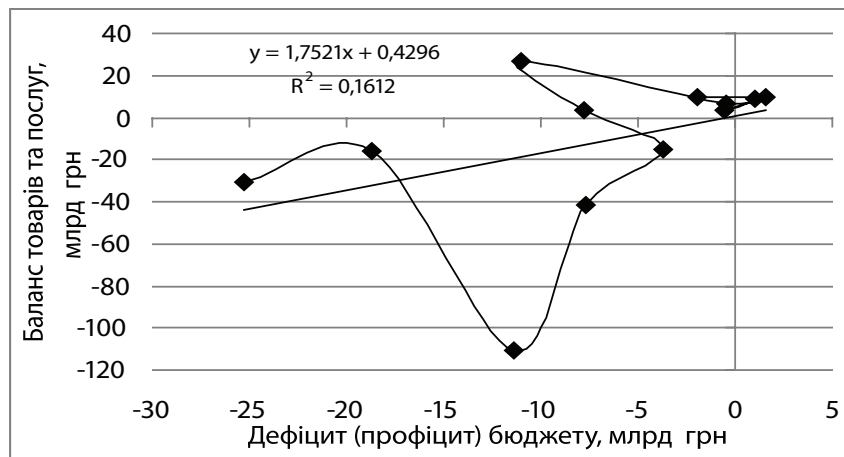

Рис. 7. Вплив дефіциту (профіциту) бюджету на баланс товарів та послуг